अत्र ब्राम्ह इत्यनेनार्षदैवयोरपिग्रहणं ब्राम्हणयोग्याएते विवाहाः यदाहाश्वलायनः अलंकृत्य कन्यामुदकपूर्वांदद्यादेष ब्राम्हो विवाहः ऋत्विजे वितते कर्मणि दद्यादलंकृत्य सदैवः गोमिथुनं दत्वोपयच्छेत स आर्ष इति एवं उक्तगुणवंतं आवाह्यं विवाहयोग्यं आवहेत् आकारयेत् ततश्च अनुकूलतो धनदानादिना अभिमुखीकृता यद्दद्यात् अयं चतुर्थः प्राजापत्यो ब्राम्हणानां क्षत्रियाणां च प्रशस्ततरो द्वितीयत्वेनात्र गण्यते ॥४॥ वरवध्वोरन्योन्यप्रीत्यायो विवाहः स गांधर्वस्तृतीयः आत्मेत्यादि सार्धश्लोकः ॥५॥६॥ आसुरं चतुर्थमाह धनेनेति ॥७॥ हत्वेति राक्षसः पंचमः अत्रैव प्रमत्तानां बंधूनां कन्याहरणात् पैशाचो हरणसामान्यादंतर्भवति ॥८॥ त्रयः ब्राम्हक्षात्रगांधर्वाः द्वौ असुरराक्षसौ तत्रापि आसुरः स्वरूपेण राक्षसांतर्गतः पैशाचश्चांत्यंतं न कर्तव्यौ अर्थाद्राक्षसः कर्तव्यः क्षत्रियाणामित्यर्थः ॥९॥ दमयंतीस्वयंवरे

ब्राम्हणानां सतामेष ब्राम्हो धर्मो युधिष्ठिर ॥ आवाह्यमावहेदेवं यो दद्यादनुकूलतः ॥४॥ शिष्टानां क्षत्रियाणां च धर्म एष सनातनः ॥ आत्माभिप्रेतमुत्सृज्य कन्याभिप्रेत एव यः ॥५॥ अभिप्रेता च या यस्य तस्मै देया युधिष्ठिर ॥ गांधर्वमिति तं धर्मं प्राहुर्वेदविदो जनाः ॥६॥ धनेन बहुधा क्रीत्वा संप्रलोभ्य च बांधवान् ॥ असुराणां नृपैतं वै धर्ममाहुर्मनीषिणः ॥७॥ हत्वा छित्वा च शीर्षाणि रुदतां रुदतीं गृहात् ॥ प्रसह्य हरणं तात राक्षसो विधिरुच्यते ॥८॥ पंचानां तु त्रयो धर्म्या द्वावधर्म्यौ युधिष्ठिर ॥ पैशाचश्चासुरश्चैव न कर्तव्यौ कथंचन ॥९॥ ब्राम्हः क्षात्रोथ गांधर्व एते धर्म्या नरर्षभ ॥ पृथग्वा यदि वा मिश्राः कर्तव्या नात्र संशयः ॥१०॥ तिस्रो भार्या ब्राम्हणस्य द्वे भार्ये क्षत्रियस्य तु ॥ वैश्यः स्वजात्यां विंदेत तास्वपत्यं समं भवेत् ॥११॥ ब्राम्हणी तु भवेज्ज्येष्ठा क्षत्रिया क्षत्रियस्य तु ॥ रत्यर्थमपि शूद्रा स्यान्नेत्याहुरपरे जनाः ॥१२॥ अपत्यजन्म शूद्रायां न प्रशंसंति साधवः ॥ शूद्रायां जनन्विप्रः प्रायश्चित्ती विधीयते ॥१३॥ त्रिंशद्वर्षो दशवर्षां भार्यां विंदेत नग्निकां ॥ एकविंशतिवर्षो वा सप्तवर्षामवाप्नुयात् ॥ यस्यास्तु न भवेद्भ्राता पिता वा भरतर्षभ ॥ नोपयच्छेत तां जातु पुत्रिकाधर्मिणी हि सा ॥१५॥

ब्राम्हक्षात्रयोर्मिश्रत्वं रुक्मिणीविवाहो राक्षसगांधर्वमिश्रः सुभद्रायास्तु क्षात्रराक्षसमिश्र इत्याद्यूह्यं ॥१०॥ तिस्र इति सर्वेषां शूद्रा वर्ज्या इतरयोरुत्कृष्टवर्णा च वर्ज्येति ज्ञेयं ॥११॥ वैश्यस्य त्वेकैव भार्येति सैव ज्येष्ठा उक्ताभ्योऽधिका शूद्रापि चतुर्णामपि स्यात् सा च रत्यर्थमेव न तु धर्मप्रजार्थं अपरे याज्ञवल्क्यादयो नेत्याहुः यथा यदुच्यते द्विजातीनां शूद्रादारोपसंग्रहः नैतन्मम मतं यस्मात्तत्रात्मा जायते स्फुटमिति तदुक्तेः ॥१२॥ स्वमतं तिस्र इत्यत्र सूचितं स्फुटीकरोति अपत्येति ॥१३॥ नग्निकां एकवाससं अजातस्त्रीव्यंजनामिति यावत् नग्नः स्यादेकवासा इति स्मृतिः यस्या दशमेपि वर्षे कुचोद्भेदस्तत्प्रतिषेधार्थमेतद्विशेषणं ॥१४॥ पुत्रिकाधर्मिणी हि सा इत्यत्र पुत्रिकाधर्मशंकयेति मनुः पपाठ यस्याः पिता इयमेव दुहिता मम पुत्रस्थाने इत्यभिप्रायवान्नवेति न ज्ञायते तां नोपयच्छेदिति तद्व्याख्यातारः ॥१५॥

Digitized by Google